

Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Finansal Engeller

Buket Gül BORAN

buketgb33@gmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı

Filiz ÖRNEK

filizornek@hotmail.com

Milli Eğitim Bakanlığı

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarındaki yöneticilerin finansal zorluklarla başa çıkma sürecini anlamak ve bu zorlukları aşmak için etkili çözüm yollarını incelemektir. Finansal engellerin nedenleri, okul bütçelerinin yönetimi, kaynak çeşitlendirmesi, bağış toplama stratejileri ve devlet destekleri gibi konular ele alınarak, okul öncesi eğitim kurumlarının sürdürülebilir bir mali temele sahip olmalarını sağlamak amacıyla yöneticilere pratik öneriler sunulmuştur. Araştırmada, nitel araştırma teknikleri arasında yer alan doküman analizi yöntemi uygulanmıştır. Araştırmanın verileri, 2007-2023 yılları arasında okul öncesi eğitim kurumlarında okul yöneticilerinin karşılaştığı finansal sorunları ele alan 14 lisansüstü tez ve makale incelenerek oluşturulmuştur. Bu araştırmada elde edilen veriler, araştırmacı tarafından betimsel

analizle incelenip değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda okulöncesi yöneticilerinin en çok karşılaştığı sorunların başında maddi imkân yetersizlikleri, yardımcı personel eksikliği ve ebeveynlerin okula karşı olumsuz tutumları geldiği vb. sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelime: Okul öncesi, okul yöneticileri, finansal engeller.

ABSTRACT

Financial Obstacles Faced by School Administrators in Preschool Education Institutions

The purpose of this research is to understand the process of preschool administrators coping with financial difficulties and to examine effective solutions to overcome these difficulties. By addressing issues such as the causes of financial obstacles, management of school budgets, resource diversification, fundraising strategies and government support, practical suggestions were presented to administrators in order to ensure that preschool educational institutions have a sustainable financial foundation. The document analysis method, which is among the qualitative research techniques, was applied in the research. The data of the research was created by examining 14 postgraduate theses and articles addressing the financial problems encountered by school administrators in preschool educational institutions between the years 2007-2023. The data obtained in this research was examined and evaluated by the researcher through descriptive analysis. As a result of the research, it was concluded that the most common problems encountered by preschool administrators are financial insufficiency, lack of support staff and negative attitudes of parents towards the school, etc.

Key Words: Preschool, school administrators, financial obstacles.

GİRİŞ

Okul öncesi dönem, bir çocuğun hayatının temelini atar. Bu evrede, çocuk temel alışkanlıklar kazanır, yeteneklerini geliştirir, edindiği öğrenme deneyimleriyle sosyalleşir ve zihinsel becerilerini artırır. Oktay'ın (2007) ifadesine göre, bu dönemde çocuğa sağlanan eğitim olanakları, onun ileriki yaşamına hazırlanmasında kritik bir rol oynar. Okul öncesi eğitim, 0-72 ay aralığındaki çocukların gelişimini toplumun kültürel değerleri doğrultusunda yönlendiren, çocukların kendilerini ifade etmelerini ve

öz denetimlerini kazanmalarını sağlayan, aynı zamanda çocukları ilköğretime hazırlayan planlı bir eğitim sürecidir (Yılmaz, 2003). Okul öncesi eğitimi, 0–6 yaşlarındaki çocukların bedensel, zihinsel, duygusal ve sosyal yönlerden gelişmelerini destekleyen, sistemli bir ortam içinde daha etkili bir şekilde sağlayan, çocukların yeteneklerinin gelişimine yardımcı olan, ayrıca onları ilköğretime hazırlayan ve temel eğitim bütünlüğü içinde yer alan bir eğitim olarak tanımlanabilir.

Türkiye'deki tüm okul öncesi eğitim kurumlarında, faaliyetler ve süreçler, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği'ne uygun olarak yürütülmektedir. Söz konusu yönetmeliğin 67. maddesi, bu kurumların faaliyetlerinin düzenlenmesine yönelik temel kuralları içermektedir. Madde 67'ye göre, resmî okul öncesi eğitim kurumlarında sunulan okul öncesi eğitim hizmeti ücretsizdir. Ancak, çocukların beslenme, temizlik hizmetleri ve eğitim materyalleri için belirli bir ücret talep edilebilir. Bu ücret, her yıl nisan ayında toplanan ücret tespit komisyonu tarafından belirlenir.

Eğitim maliyeti, eğitim hizmetlerini sağlamak amacıyla kullanılan tüm kaynakların ekonomik değerini ifade eder. Eğitim için devlet, dernekler, vakıflar, bireyler ve aileler harcamalar yaparak bu maliyeti karşılarlar. Eğitim, genellikle gelecek için bir yatırım olarak değerlendirilir ve bu yatırımın belirli bir maliyeti vardır. Bu nedenle, eğitimin maliyeti belirlenmeli ve bu maliyeti karşılayan kaynaklar en verimli şekilde kullanılmalıdır (Özdoğan Özbal ve Karakütük, 2020). Eğitim maliyeti, eğitim hizmetinin sağlanabilmesi için gereken tüm girdilerin ekonomik karşılığını ifade eder. Eğitim harcamaları ise genellikle eğitimi finanse eden kişi ve kurumların mal ve hizmet alımları veya yatırımları olarak tanımlanır (Ünal, 1996). Bu bağlamda, eğitimin ekonomik yönleriyle ilgili olarak maliyetleri anlamak ve yönetmek, eğitim kaynaklarının etkili bir şekilde kullanılmasını sağlamak için kritik bir öneme sahiptir.

Türkiye'de eğitim finansmanı büyük ölçüde vergilerle karşılanırken, kamu kaynaklarındaki yetersizlik ciddi sorunlara yol açmıştır. Bu sorunların üstesinden gelmek adına okullar özel finansman kaynakları bulma yoluna gitmiştir (Ünal, 1996; Kurul-Tural, 2012). Bu durum, eğitimdeki kaynakların artırılması ve eksikliklerin giderilmesi adına alternatif çözüm yollarının arayışını da beraberinde getirmiştir. Günümüz Türkiye'sinde eğitim finansmanı incelendiğinde, devletin sorumluluğunu

sınırlayarak, eğitimde sivil toplum kuruluşlarının, hayırsever bireylerin, sponsorluk gibi mekanizmaların ve iş çevrelerinin maddi katılımını teşvik etmeye yönelik politikaların yaygınlaştığı görülmektedir.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyini, ekonomik refahını ve sosyal kültürel ilerlemesini belirleyen en temel göstergelerden biri eğitimidir. Bu nedenle, eğitim alanında yapılan her türlü çaba büyük bir öneme sahiptir. Özellikle, bir ülkenin ekonomik kaynaklarından ayrılan bütçe eğitime yönlendirildiğinde, bu durum ülkenin gelecekteki başarısını ve kalkınma seviyesini belirlemede kritik bir faktör haline gelir. Eğitim, bir ülkenin temel taşlarından biri olduğu için, bu alanda yapılan her faaliyetin titizlikle planlanması ve yönetilmesi hayati bir öneme sahiptir. Eğitimin kişisel finansmanla yeterli düzeyde desteklenememesi, eğitim finansmanının büyük ölçüde kamu tarafından karşılanmasını zorunlu kılmıştır (Gümüş ve Şişman, 2012). Eğitimdeki temel sorunlardan biri olan finansal kaynak yetersizliği, eğitim hizmetlerinin kalitesini, etkililiğini, verimliliğini ve sürekliliğini olumsuz etkileyen kritik bir faktördür. Bu durum, eğitim imkânlarından yararlanma seviyesini, eğitimin kalitesini, okulların fiziki altyapısını, öğretmen ve sınıf eksikliklerini etkileyerek eğitimde imkân ve fırsat eşitsizliğine neden olmaktadır (Hoşgörür ve Arslan, 2014).

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi eğitim kurumlarındaki yöneticilerin finansal zorluklarla başa çıkma sürecini anlamak ve bu zorlukları aşmak için etkili çözüm yollarını incelemektir. Finansal engellerin nedenleri, okul bütçelerinin yönetimi, kaynak çeşitlendirmesi, bağış toplama stratejileri ve devlet destekleri gibi konular ele alınarak, okul öncesi eğitim kurumlarının sürdürülebilir bir mali temele sahip olmalarını sağlamak amacıyla yöneticilere pratik öneriler sunulmuştur. Bu bağlamda araştırma, okul öncesi için yöneticilere rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Araştırma, finansal engellerin öğrenci başarısı, öğretmen memnuniyeti ve genel okul performansı üzerindeki etkilerini değerlendirebilir. Bu bilgiler, politika yapıcılara, bağışçılara ve diğer paydaşlara okul öncesi eğitim kurumlarına yönelik destekleri artırmak için bilinçli kararlar almada yardımcı olabilir. Aynı zamanda, bu araştırma, okul yöneticilerine finansal yönetim stratejilerini iyileştirmek ve sınırlı kaynakları en etkili şekilde kullanmak için rehberlik edebilir. Bu nedenle, okul öncesi eğitimde finansal engellerle

başı çıkma konusundaki araştırmalar, eğitim sisteminin daha adil, erişilebilir ve kaliteli hale getirilmesine yönelik önemli adımlar atılmasına katkı sağlayabilir.

YÖNTEM

Nitel araştırma, Aydın'ın ifadesine göre, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi yöntemlerin kullanıldığı ve bu yöntemlerle elde edilen verilerin algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konmasına odaklanan bir araştırma türüdür (Aydın, 2018). Araştırmada, nitel araştırma teknikleri arasında yer alan doküman analizi yöntemi uygulanmıştır. Bu teknik, belirli bir amaç doğrultusunda kayıt ve belgelerin detaylı bir şekilde incelenerek değerlendirme yapılmasını içerir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın verileri, 2007-2023 yılları arasında okul öncesi eğitim kurumlarında okul yöneticilerinin karşılaştığı finansal sorunları ele alan 14 lisansüstü tez ve makale incelenerek oluşturulmuştur. Araştırmaya konu edilen çalışmalara *YÖK* Ulusal Tez Merkezi veri tabanları ve *dergipark.org* kullanılarak ulaşılmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada elde edilen veriler, araştırmacı tarafından betimsel analizle incelenip değerlendirilmiştir. Betimsel içerik analizi, belirli bir konuda veya alanda yapılan farklı nitel ve nicel çalışmaların detaylı bir şekilde incelenerek düzenlenmesini içerir. Bu sayede o konu veya alandaki genel eğilimler ve örüntüler belirlenir. Bu yöntemle elde edilen sonuçların, gelecekte yapılacak çalışmalara yol göstermesi ve hedeflenen konulara odaklanılmasına yardımcı olması beklenir.

BULGULAR

Yapılan literatür taramasında *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Okul Yöneticilerinin Karşılaştığı Finansal Sorunlar* konulu az sayıda araştırma olduğu görülmüştür. Bu araştırmalar incelendiğinde ise okul öncesi eğitim kurumları yöneticilerinin başlıca finansal sorunlarının; devlet tarafından gönderilen ödeneklerin

yetersizliği ve zamanında gönderilmemesi, velilerden alınan aidat miktarının az olması ve birçok velinin bu aidatları ödemekteki isteksizliği, okulların bağış gelirlerinin hiğ olmaması veya çok az olması, okul öncesi eğitim kurumlarındaki hijyen ve öz bakım ihtiyaçlarının karşılanması için çalıştırılan personelin okul bütçesinden karşılanması nedeniyle okula getirdiği mali yük olduğu görölmüştür. Buradan yola çıkıldığında;

Devlet tarafından gönderilen ödeneklerin yetersizliği, okul öncesi eğitim kurumlarının temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmalarına yol açabilir. Eğitim kalitesini yükseltmek ve çeşitli eğitim materyallerine yatırım yapmak, sınıfları iyileştirmek için yeterli finansman sağlanamazsa, öğrencilere daha iyi bir eğitim sunmak mümkün olmayabilir. Ayrıca, ödeneklerin zamanında gönderilmemesi, planlama ve bütçe yapma süreçlerini olumsuz etkileyerek okul yönetimini zor durumda bırakabilir.

Velilerden alınan aidat miktarının düşük olması, okul gelirlerinin önemli bir kaynağını oluşturan bir faktördür. Bu durum, okulun ek kaynaklara ulaşmasını engelleyebilir. Ayrıca, velilerin aidatları ödemekte isteksiz olmaları, okulun finansal istikrarını olumsuz etkileyebilir. Okul yöneticilerinin velilerle daha etkili iletişim kurarak bu konuda farkındalık yaratmaları ve katılımı teşvik etmeleri önemlidir.

Bağışların yetersiz olması veya hiğ olmaması, okulun ekstra ihtiyaçlarını karşılamak için önemli bir finansman kaynağını ortadan kaldırabilir. Okul yöneticileri, yerel işletmeler, sivil toplum kuruluşları ve topluluk üyeleri ile işbirliği yaparak bağışları artırmak için çeşitli stratejiler geliştirebilir. Ayrıca, bağışların kullanımıyla ilgili şeffaf bir yönetim, bağışçıların güvenliğini kazanmada önemli bir rol oynar.

Okul öncesi eğitim kurumlarında hijyen ve öz bakım ihtiyaçlarını karşılamak üzere çalıştırılan personelin maliyetlerinin okul bütçesinden karşılanması, bütçe planlaması açısından önemli bir zorluk olabilir. Bu durum, okul yöneticilerinin personel maliyetlerini optimize etmeye ve alternatif finansman kaynakları aramaya yönlendirebilir. Aynı zamanda, personel giderlerinin etkili bir şekilde yönetilmesi, okulun mali düzeninin sürdürölmesinde kritik bir rol oynar.

Sonuç olarak, okul yöneticilerinin bu finansal sorunlara çözüm bulmak için kapsamlı bir strateji geliştirmeleri, yerel topluluklarıyla işbirliği yapmaları ve finansal sürdürölabilirliklerini artırmak için çeşitli kaynakları değerlendirmeleri önemlidir. Bu

süreçte, şeffaf iletişim ve etkili yönetim, okulun finansal sağlığını güçlendirebilir ve öğrencilere daha iyi bir eğitim sağlama kapasitesini artırabilir.

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Okul öncesi eğitim kurumlarında yöneticilerin finansal engellerle başa çıkma çabalarına dair yapılan araştırmalardan elde edilen sonuçlara göre, okulöncesi yöneticilerinin en çok karşılaştığı sorunların başında maddi imkân yetersizlikleri, yardımcı personel eksikliği ve ebeveynlerin okula karşı olumsuz tutumları gelmektedir. Özellikle anaokulu yöneticileri için en önemli sorun, bütçe kısıtlamalarıdır. Toplanan aidatlarla öğrencilere kahvaltı sağlanmakta, temizlik personellerinin maaşları ve sigortaları ödenmekte, okulda tadilatlar, oyuncak alımları ve sosyal etkinlikler gerçekleştirilmektedir. Nitelikli, sürekli kendini geliştiren ve görevini layığıyla yerine getiren personel sorunu da anaokulu yöneticilerinin karşılaştığı başka bir zorluktur. Nitelik açısından eksik olan personelin yetiştirilmesi için çaba harcanmalıdır çünkü nitelikli personelle anaokulundaki eğitimin kalitesi artmaktadır.

Okul öncesi eğitimde, yöneticiler sık sık kamu bütçesinin yetersizliğiyle karşı karşıya kaldıklarından, ek kaynaklar bulma sorumluluğunu üstlenmek zorunda kalıyorlar. Bu durum, okulların kırtasiye, temizlik, yardımcı personel, yiyecek giderleri gibi ihtiyaçlarını karşılamak için velilerden kaynak talep etmelerine yol açıyor. Bu kaynaklar genellikle çeşitli harcama kalemlerine yönlendiriliyor: kırtasiye malzemeleri, temizlik, yardımcı personel maaşları, yiyecek giderleri, eğitim setleri, özel gün etkinlikleri gibi. Ancak, okul öncesi eğitime ayrılan kaynakların yetersizliği, ailelerin öğrencilerin temel ihtiyaçlarını bile karşılamakta zorlanmasına sebep olabiliyor. Bu durum, çocuklarının eğitim masraflarını karşılamak için ailelerin zor durumda kalmasına yol açabiliyor. Milli Eğitim Bakanlığı'nın son değişiklikleri öncesinde, okul öncesi eğitim zorunlu eğitim kapsamına alınmaya çalışıldığından, aileler bu eğitimi farklı kalemlerde farklı miktarlarda ödemek durumunda kalmışlardır.

Sosyal devlet ilkesi açısından, eğitim hizmetinin ailelere yüklenmemesi büyük önem taşımaktadır. Özel ve resmi okul öncesi eğitim kurumlarının ücretlerinin birçok aile için yüksek olması, erken yaşlarda eğitimin yaygınlaştırılmasının önünde önemli bir engel oluşturmaktadır. Bu nedenle, resmi okul öncesi eğitim kurumlarının en azından

anasınıflarının ücretsiz veya ailelerin rahatlıkla ödeyebileceği bir miktarla ücretlendirilmesi gerektiğini vurguluyorlar. Bu, daha geniş bir kesimin eğitime erişimini ve fırsat eşitliğini destekleyebilir. Okul öncesi eğitim kurumlarının finansal sorunlarına yönelik çözüm önerileri oldukça kapsamlı ve uygulanabilir niteliktedir.

Öneriler

- Öğrencilerin orijinal eserlerini sergileyerek bunları satarak ek gelir elde etme konusunda, okul öğretmenleri ve yöneticileri öğrencilere sanatsal beceriler kazandırma ve bunları sergileme imkânları sağlayabilir.
- Velilerin katılımıyla düzenlenecek kermes gibi etkinlikler, okulun sosyal bir etkinlik merkezi haline gelmesine katkıda bulunabilir. Çeşitli vakıf, dernek veya kuruluşlarla ilişkilerin güçlendirilmesi için, okul yöneticileri bu kuruluşlarla iş birliği yapma konusunda proaktif bir rol üstlenebilir.
- Okul yöneticileri, düzenli veli toplantıları, eğitim seminerleri ve veli-öğrenci birlikte etkinlikler düzenleyerek velilerle daha yakın bir ilişki kurabilir. Okulu ilgilendiren kararlarda velilerin görüş ve katılımını sağlamak için, düzenli olarak düzenlenecek okul konseyi toplantıları veya anketler yoluyla veli geri bildirimleri alabilir.
- Okul yöneticileri, liderlik vasıflarını kullanarak personeli etkileme gücünü vurgulayabilir. İnsanları motive etmek, ekip çalışmasını teşvik etmek ve belirlenen hedeflere odaklanmayı sağlamak, liderlik vasıflarının etkili kullanımını gerektirir.
- Bireylerin ve kurumların istekli katkıları teşvik edilirken, bu katkıların kullanımı şeffaf bir şekilde yönetilmelidir. Okul yöneticileri, bağışçılara ve destekleyenlere düzenli olarak geri bildirimde bulunmalı ve katkılarının nasıl kullanıldığını açıklamalıdır. Bu öneriler, okul yöneticilerinin finansal sorunlarla başa çıkarken daha etkili ve sürdürülebilir çözümler bulmalarına yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi* 2(2), 60-71.

- Gümüş, E. ve Şişman, M. (2012). *Eğitim ekonomisi ve planlaması*. Pegem.
- Hoşgörür, V. ve Arslan, İ. (2014). Okul örgütünün finansal kaynaklarının yönetimi sorunu (Yatağan ilçesi örneği). *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 91-102.
- Kurul-Tural, N. (2012). *Eğitim finansmanı*. Siyasal Kitabevi.
- Oktay, A. (2013). Türkiye’de okul öncesi eğitim. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 151-160.
- Özdoğan Özbal, E. ve Karakütük, K. (2020). Advices on budget models for equality in high schools: The case of Turkey. *Journal of Education and Future* (18), 55-67.
- Ünal, I. (1996). *Eğitim ve yetiştirme ekonomisi*. Epar Yayınları.
- Yılmaz, N. P. (2003). An essay to compose a contextual content aiming at acquiring theoretical knowledge in vocational education. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 36(1), 121-128.